

המוקד להגנת הפרט

ע"י ב"כ עוה"ד לאה צמל ו/או יוסי וולפסון ואח'
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים
טל': 02-6283555 פקס: 02-6276317

העותרת

נגד

מדינת ישראל ואח'
על ידי פרקליטות המדינה,
משרד המשפטים ירושלים

ה מ ש י ב י ם

הודעה מטעם פרקליטות המדינה

מבוא

בעתירה זו מתבקש בית המשפט הנכבד להורות על סגירתו של מתקן המעצר המכונה "מתקן 1391" (להלן: המתקן) ולהורות כי המתקן לא ישמש עוד לצרכי חקירה או לצרכי החזקת אנשים במשמורת.

העילה לבקשה חריגה זו נעוצה בכך שמיקומו הפיסי של המתקן נשמר בסוד. לטענת העותרת, עצם שמירת מיקום המתקן בסוד מהווה הפרה של הוראות חוק שונות ועל כן, כבר מטעם זה, דורשת היא את סגירת המתקן.

בנוסף נטען, כי שמירת מיקומו של המתקן בסוד פוגעת היא בזכויות יסוד שונות של העצורים בו, וגם מטעם זה נדרשת סגירת המתקן.

עוד נטען, כי מדובר במתקן שננקטות בו שיטות חקירה אסורות ופסולות ושתנאי המעצר בו קשים, ועל כן גם מטעם זה נדרשת סגירת המתקן.

בתגובה לכל הטענות הללו יטענו המשיבים כי אין כל עילה בדין שבגינה יש להורות על סגירת המתקן, שמעת לעת (אף כי לא כל העת) מוחזקים בו עצירים כדין.

לענין זה נטען תחילה, כי קיימים נימוקים ממשיים ולגיטימיים שבגינם שומרת המדינה בסוד על מיקומו הפיסי של המתקן. נימוקים אלה – בעיקרם – חסויים מטעמי בטחון המדינה, ועל כן יוצגו בהודעה זו אך בתמצית. מכל מקום, נבקש להציג לבית המשפט נימוקים אלה בהרחבה במעמד צד אחד. לדעת המדינה, נימוקים אלה מחייבים את שמירת מיקום המתקן בסוד.

עוד נוסיף ונטען, כי החוק אינו מחייב את חשיפת מיקומו הפיסי של כל מתקן מעצר. אכן, הדין מחייב ליידע את משפחתו של עצור ואת עורך דינו על עצם מעצרו של העצור ולאפשר לתת להם ליצור עמו קשר (כל עוד לא נאסרה מכוח הדין יצירת קשר שכזה), אולם בכך אין כדי לאסור על החזקתו של אדם במתקן מעצר שמיקומו הפיסי נשמר בסוד מטעמים לגיטימיים.

אשר לטענה כאילו עצם שמירת מיקום מתקן המעצר בסוד פוגעת היא בזכויות העצורים, נבקש לטעון, כי מדובר בטענה שאין בה ממש, שכן במתקן נושא העתירה נשמרות כל זכויותיהם המהותיות של העצורים, הכוללות, בין היתר, את הזכות לשהות במתקן שתנאי הכליאה בו סבירים ואת הזכות להפגש עם עורכי דין, בני משפחה, וכל אדם אחר עמו זכאים הם להפגש (כל עוד לא נאסר הדבר בחוק). המשיבים יטענו כי כל עוד נשמרות כל זכויות העצורים, אין כל פגיעה בזכותם מעצם שמירת מיקום המתקן בסוד.

לחלופין, הרי שגם אם נפגעת בכך זכות כלשהי של העצירים, המדובר בפגיעה קלה יחסית, שיש לה הצדקה עת מאזנים אותה אל מול הפגיעה הקשה העלולה להגרם לבטחון המדינה אם יחשף מיקום מתקן המעצר.

אשר לטענה כי מדובר במתקן שתנאי המעצר בו קשים, ועל כן גם מטעם זה דינו להסגר, נבקש לטעון כי אין ממש בטענות העובדתיות שמעלה העותרת בנושא זה, שכן התנאים במתקן הניתנים לעצירים תואמים לכל דרישות הדין. הוא הדין לענין הטענות על שיטות החקירה הנוהגות במתקן. שיטות החקירה הנוהגות במתקן הינן חוקיות ואין הן שונות מהשיטות המותרות והנוהגות במתקני חקירה אחרים.

בהקשר זה נבקש להדגיש, כי הטענות הקשות בנושאים אלה, המועלות על ידי העותרת, מבוססות על תצהירים שמסרו עשרה עצירים שונים ששהו במתקן. אלא שבירור שערכנו העלה כי רובם של עצירים אלה כלל לא הגישו בעבר תלונות אודות תנאי המעצר ושיטות החקירה שהופעלו נגדם, לטענתם, למרות, שלטענת המצהירים, מדובר בתנאים ושיטות בלתי חוקיים בעליל. כל הטענות הועלו לראשונה רק לפני זמן קצר, במסגרת עתירה קודמת שהוגשה באותו ענין. עובדה זו מעלה כמובן תמיהה קשה ומשליכה היא על אמינות הטענות הנכללות בתצהירים.

לכך יש להוסיף, כי אף אם יימצא כי בנושא זה או אחר התנאים הניתנים לעצירים במתקן או שיטות החקירה הנוהגות כלפיהם בו אינם חוקיים, אין בכך כדי להוביל להחלטה על סגירת המתקן, אלא, לכל היותר, יש בכך כדי להוביל להחלטה שעל המדינה לשפר התנאים בנושא זה או אחר או לאסור על החוקרים במתקן לנקוט בשיטת חקירה כלשהי. מסקנה זו הינה ברורה בעליל, ועל כן ברור כי טענות אלה – אף אם היו נכונות – אינן רלוונטיות לסעד המבוקש בעתירה.

חוששנו, כי העותרת החליטה להקדיש חלק נכבד מעתירתה לטענות בנושאים אלה, רק כדי "לצבוע" העתירה בצבעים שחורים וזאת ממטרות שאינן רלוונטיות לסעד המבוקש לעתירה.

זוהי אם כן עמדת המשיבים בתמצית.

להלן נתייחס לכל אחד מהנושאים שפורטו לעיל כסידרם. עם זאת, תחילה נביא רקע עובדתי רלוונטי אודות המתקן נושא העתירה.

רקע עובדתי

1. מתקן 1391 – המתקן נושא העתירה - מצוי בתוך בסיס צבאי סודי. הבסיס משמש את גורמי הבטחון לצרכים חסויים שונים, ובשל כך מיקומו של הבסיס הינו חסוי.

בשל חשש לפגיעה בבטחון המדינה לא ניתן לחשוף את הפרטים בתשובה גלויה זו, ואולם לא תהיה, כמובן, כל מניעה להציגם בבית המשפט, במעמד צד אחד, אם יסכימו לכך העותרים.

2. בתוך הבסיס מצוי מתקן מעצר צה"לי, המוכרז כבית סוהר צבאי.

במתקן המעצר לא נעשה שימוש כמתקן מעצר כדבר שבשגרה, אלא הוא מיועד, ככלל, למקרים מיוחדים ולעצורים שאינם תושבי שטחים.

ייעודו העיקרי של המתקן הוא לשמש כ"מתקן חקירות" באותם מקרים מיוחדים, וככלל אין הוא מיועד לשמש כ"מתקן כליאה" לאנשים שחקירתם הסתיימה.

3. למעט המקרה של שני עצורים מנהליים שהוחזקו במתקן משך שנים גם לאחר שחקירתם הסתיימה (השייח עובייד ומוסטפא דיראני), וכן עצור נוסף בשם ח.מ., שהוחזק במתקן כשנה וחצי, וזאת בנסיבות חריגות ומטעמים מיוחדים, תוך קבלת תנאים משופרים מהמקובל, נושא שאליו נתייחס בהמשך, הרי שבפועל, מזה שנים, נעשה שימוש במתקן

רק למטרות חקירה, וסמוך לאחר סיום החקירה הועברו הנחקרים למתקני כליאה אחרים.

4. פירוט בעניין הסיבות המיוחדות שבגינן יש לשמור בסוד את מיקומו של מתקן מעצר זה, מעבר לעובדת היותו מצוי בתוך בסיס צבאי סודי, לא ניתן להציג בתשובה גלויה זו, מפאת החשש לפגיעה בבטחון המדינה. ואולם לא תהיה, כמובן, כל מניעה להציג מידע זה בבית המשפט, במעמד צד אחד, אם יסכימו לכך העותרים.

5. בשל ייחודיותו של המתקן, **שהו בו ב- 5 השנים האחרונות עצורים בודדים בלבד.** זאת למעט תקופה של פחות משנה, מחודש 4/02 ועד חודש 3/03, שבמהלכה, בשל מצוקה קשה של העדר מקומות במתקני חקירה שבהם פועל שירות הבטחון הכללי, שנוצרה בגין מבצע "חומת מגן", שימש מתקן זה, **באופן זמני**, את שירות הבטחון הכללי. בתקופה זו הוחזקו במתקן לפרקי זמן קצרים יחסית, עצורים תושבי שטחים, אשר נחקרו על ידי שירות הבטחון הכללי.

6. בחודש 3/03 השתנה המצב העובדתי בנדון שאזי הוחלט כי לשירות הבטחון הכללי אין עוד צורך לעשות שימוש במתקן זה.

בעקבות קבלת החלטה זו, הפסיק שירות הבטחון הכללי לעשות שימוש במתקן כמתקן חקירות והוציא מהמתקן את העצורים שהוחזקו בו, שאזי חזר המתקן לשמש את ייעודו המקורי.

מאז חודש 3/03 ועד היום הוחזקו במתקן עצורים בודדים, למטרות חקירה, במסגרת ייעודו המקורי של המתקן, ואף זאת לתקופות זמן קצרות.

מאז מחצית חודש יולי 2003 ועד היום, לא הוחזק שום עציר במתקן, שכן לא היה בכך צורך.

7. יצויין, כי לפני ששירות הבטחון הכללי החל להשתמש במתקן למטרות חקירת עצורים תושבי שטחים, הוכרז המתקן על ידי שר הבטחון כ"בית סוהר צבאי", בתוקף סמכותו לפי סעיף 505 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו – 1955.

ההכרזה צורפה כנספח ע45/ לעתירה.

8. בתקופות בהן נמצאים עצורים במתקן, זוכים העצורים לתנאים להם זוכים עצורים בבתי סוהר צבאיים אחרים.

התנהלות החוקרים והסוהרים כפופה לנהלים כתובים מחייבים. חריגה מנהלים אלה הינה בגדר עבירה משמעתית.

נהלים אלה, שהינם חסויים בחלקם, כוללים התייחסות לכלל ההיבטים הנוגעים לדרך בה חייבים הסוהרים והחוקרים לפעול, החל מרגע הגעתו של עצור למתקן, המשך בסדרי קליטתו ואחזקתו, וכלה בדרך שחרורו של העצור מן המתקן. ככל שנהלים בלתי חסויים יהיו רלוונטיים לענייננו, נתייחס אליהם בהמשך.

להלן נביא פירוט עובדתי אודות התנאים השוררים במתקן. על רקע מידע זה נתייחס בהמשך לטענות המועלות בעתירה בנושאים אלה.

תיאור התנאים השוררים במתקן

9. ככלל, גודלו של תא סטנדרטי במתקן הינו 4.5 מ"ר. רוב רובם של התאים הינם בגודל זה. ישנם תאים בודדים גדולים יותר (שגודלם למעלה מ-6 מ"ר), וכן ישנם ארבעה תאים שגודלם קטן יותר, כ-3.7 מ"ר. בתאים הקטנים יש מקום לעצור אחד בלבד. בתאים הסטנדרטיים, הגדולים יותר, יש מקום לשני עצורים. למרות זאת, בדרך כלל, בשל צרכי חקירה, מוחזק כל עצור בתא נפרד, אם כי ישנם מקרים בהם מוחזקים שני עצורים בתא. כך למשל, השייח עובייד ודיראני הוחזקו תקופות ארוכות בתא מעצר אחד, הגדול מהתא הסטנדרטי. יש גם מקרים בודדים בהם מוחזקים יותר משני עצירים בתא, אולם הדבר נעשה, ככלל, לתקופות קצרות, ובתא גדול במיוחד. בכל מקרה ומקרה, הגורם האחראי לחקירה מחליט אם יש צורך בהחזקת עצור בנפרד אם לאו לפי צורכי החקירה.

החזקתו של עציר אחד בתא שגודלו 4.5 מ"ר, שהינה הכלל, ואף החזקתם של שני עצירים בתא שזה גודלו, אין בה כל פגם.

10. בכל תאי המעצר יש מערכת איורור.

11. העצורים מקבלים 3 ארוחות ביום.

האוכל אותו מקבלים העצורים הינו האוכל המגיע ממטבח המתקן, המשרת את המפקדים והחיילים המצויים במתקן.

האוכל מגוון ואיכותי, וניתן בהרכב המתאים לשמירה על בריאותם של העצורים.

האוכל כולל לפחות ארוחה חמה אחת ביום.

בזמן ארוחות הבוקר והערב, בתקופת החורף, מקבלים העצורים שתיה חמה.

12. כל עצור הנמצא במתקן מקבל ציוד אישי הכולל בגדים נקיים, לבנים, מגבת, גרביים, כפכפים, מזרון, שמיכות, סבון רחצה, מברשת שיניים ונייר טואלט.

כל שבוע מקבל העציר סט בגדים חדש, והחלפת לבנים ומגבת מתבצעת על פי הצורך.

שמיכות מוחלפות פעם בחודש או על פי הצורך.

אחת ליום מאפשרים לעצורים להתקלח (למעט אם החליט ראש צוות החקירה לעכב זאת, דבר שניתן לעשותו על פי הוראות תקנות סדר הדין הפלילי עד לשלושה ימים). גילוח ותספורת ניתנים על פי הצורך.

לצורך ניקוי תאי המעצר והשירותים מסופקים לעצורים חומרי ניקוי, כמקובל.

כמעט בכל תאי המעצר יש "שירותים טורקיים" עם מערכת ניקוז. בשני תאים יש אסלות. בארבעה תאים בלבד, בהם אין שירותים מנוקזים, יש שירותים כימיים.

במתקן נערכת ביקורת תברואה מדי יום על ידי חובש ומדי שבוע על ידי רופא.

13. משך 24 שעות ביממה מצוי במתקן חובש. **כל עצור נבדק פעם ביום על ידי החובש** (הבדיקה כוללת בדיקת מדד לחץ דם, חום ומשקל ושמיעת תלונות העצור). אם נדרש טיפול על ידי חובש, ניתן כמובן טיפול זה לעצור.

כל אחד מן העצורים נבדק לפחות אחת לשבוע על ידי רופא. הרופא אינו כפוף למפקד המתקן אלא למפקדת קצין רפואה ראשי.

כל עצור המתלונן על בעיה רפואית נבדק בהקדם האפשרי על ידי רופא, בהתאם להוראות מקרפ"ר, ובמידת הצורך ניתן לעצור הטיפול הרפואי הנדרש, במתקן או מחוצה לו.

במתקן קיימת מרפאה המצוידת בתרופות וציוד רפואי וקיימים נהלים מסודרים לפינוי חירום לאשפוז בבית חולים.

14. בכפוף לצורכי החקירה, רשאים העצורים לשלוח מכתבים ולקבל מכתבים.

15. הודעה על מעצרים של עצורים המוחזקים במתקן, נמסרת, לגורמים הרלוונטיים, בהתאם לנדרש על פי דין. בנוסף, לפני כמה חודשים, הונחה במפורש מרכז השליטה של מתקני הכליאה בצה"ל (להלן: "המשל"ט"), המרכז את הנתונים אודות זהות העצורים ומקומות מעצרים, והמוסר מידע זה לכל מי שמבקש לקבלו, למסור לכל מי שפונה בענייננו של עצור העצור במתקן, את עובדת היותו של העצור עצור במתקן שכינויו 1391 (הנחיה זו ניתנה בעקבות תקלות שארעו בעניין זה בעבר). כמו כן, מוסר המשל"ט לפונה כתובת ברורה להעברת פניות ובקשות בענייננו של העצור.

16. העצורים במתקן רשאים להפגש עם עורכי דין, אלא אם הוצא צו ספציפי כדין המונע זאת. פגישות שכאלה מבוצעות מחוץ למתקן. הכלל הוא, שכאשר מגיעה בקשה לפגישה, נקבע מיקום הפגישה מחוץ למתקן, והפגישה מבוצעת בהקדם האפשרי. פגישות שכאלה בוצעו בהקדם האפשרי בכל עת בה התבקשו הפגישות עם עצורים שהוחזקו במתקן, אלא אם היתה מניעה חוקית לכך.

אשר לפגישות עם בני משפחה, הרי שכידוע, ככלל, במהלך חקירה, הנחקרים אינם מורשים להפגש עם בני משפחה מחשש לשיבוש החקירה, והדבר מעוגן בתקנות סדר הדין הפלילי. כך הוא הנוהג בכל מתקני החקירה וכך המצב גם במתקן דן.

אשר לפגישות עם נציגי הצלב האדום, הרי שגם פגישות שכאלה מותרות ומבוצעות על פי הכללים הנוהגים בנדון. כאשר מתבקשות פגישות שכאלה, ואין לכך מניעה מיוחדת, מבוצעות הפגישות, בדומה לפגישות עם עורכי דין, מחוץ למתקן. כך נהגו לגבי הפגישות שקיימו נציגי הצלב האדום עם נחקרי שב"כ, עת שהו אלה במתקן וכך נהגו במקרים אחרים.

17. מכל האמור לעיל עולה, כי העובדה שמיקומו של המתקן הינו חסוי, אינה גורעת מזכויותיו של העצור בו. זאת הן בכל הנוגע לתנאי המעצר והן בכל הנוגע לזכויותיו של העציר להפגש עם גורמים שעמם רשאי הוא להפגש, ובראשם עורכי דינו (כאשר אין מניעה ספציפית לכך מכוח הדין).

18. **לכך נוסיף, כי בכל עת בה מוחזקים במתקן עצורים, נערכות ביקורות על מצבו של המתקן ותנאי החזקת העצורים בו, כפי שנעשה בבתי סוהר צבאיים אחרים.**

ביקורות שוטפות בנושא זה נערכות על ידי אנשי צה"ל, ובפרט על ידי אנשי הפרקליטות הצבאית. בנוסף, ביקרו במקום כל הפרקליטים הצבאיים הראשיים שביהנו בשנים האחרונות.

כמו כן, במשך השנים נערכו במתקן ביקורים לא מעטים על ידי גורמים נוספים מרשויות השלטון, ובעיקר ממשרד המשפטים ומגורמי בטחון שונים. במסגרת זו ביקרו בשנים האחרונות במתקן שני שרי משפטים. בנוסף, בתחילת חודש מרץ 2003 נערך במתקן ביקור של מנהלת המחלקה לעניינים מיוחדים בפרקליטות המדינה, הגב' טליה ששון, האחראית על המחלקה לבירור תלונות נחקרים בשב"כ. לאחרונה אף ביקרו במקום היועץ המשפטי לממשלה, פרקליטת המדינה, הפרקליט הצבאי הראשי, מנהלת מחלקת הבג"צים והח"מ. כן הגיעו למתקן שופטים לצורך קיום דיוני הארכות מעצר, כאשר דובר בעצורים שלא היו מיוצגים.

19. הנה כי כן, **במתקן 1391 זוכים העצורים לתנאי מעצר סבירים וחוקיים, לרבות מתן אפשרות להיפגש עם עורך דין ונציגי הצלב האדום (בהעדרה של מניעת פגישה) ולרבות קבלת מכתבים וביקורים מגורמים אחרים הרשאים לעשות כן. לקרובי העצורים ניתנת כתובת ברורה לצורך קבלת מידע, ולצורך הגשת פניות ובקשות שונות, לרבות בקשות לביקורים, ועל כן ניתן לקבוע בבירור כי עובדת היות מיקומו של המתקן חסוי, אינה פוגעת בזכות מזכויות העצורים.**

20. זהו אפוא תיאור המתקן, התנאים הפיסיים שבו, התנאים הניתנים בו לעצורים, וכיו"ב. תיאור זה נתמך בתצהירו של מפקד המתקן, המכונה "אדי", המצ"ב. בהמשך יובאו פרטים עובדתיים נוספים, ככל שאלה יידרשו לצורך התייחסות לטענות העותרת.

תמונה זו שונה בעליל, מבחינה עובדתית, מהתמונה העולה מהעתירה. לפיכך, בטרם נעבור לניתוח הטענות המשפטיות בעתירה, נתייחס עתה לטענות העובדתיות המועלות בעתירה הנוגעות למתקן ולתנאים השוררים בו.

התייחסות לטענות העובדתיות של העותרת – חלק כללי

21. המעיין בעתירה, בחלקיה העובדתיים, מגלה תמונה "שחורה משחור" המוצגת בה ביחס למתקן. תמונה זו מבוססת על תצהירים של עשרה עצירים ששהו במתקן, וכן על כתבה עיתונאית (נספח ע'67).

אשר לכתבה העיתונאית, הרי שמוכן וברור כי מדובר במקור מידע שלא ניתן להסתמך עליו כראיה בבית משפט. לאורך העתירה שלובים ציטוטים מכתבה זו, ואנו נבקש להתעלם מהם כליל.

אשר לתצהירים, הרי שבחלקם מועלות טענות אודות התנאים הקשים במתקן, שיטות החקירה הנוהגות בו, דרכי ההגעה למתקן, וכיו"ב. הקורא את התצהירים (לפחות בחלקם),

מקבל תמונה קשה ביותר של התעללות בעצורים, השפלתם, וכדומה. להלן נתייחס לטענות אלה אחת לאחת.

22. אלא שתחילה יש לציין, כי בדיקה שערכנו העלתה, כי מבין עשרת המצהירים, שבעה מצהירים לא הגישו כל תלונה לרשויות בה פירוט את טענותיהם הקשות קודם להגשת עתירה זו. עובדה זו אומרת כמובן דרשני ומעלה היא חשש חמור למגמתיות הטענות ולאמינותן.

אחד מתוך שבעה אלה, ג'דאללה, שתצהירו סומן ע61/, אף היה אחד העותרים בבג"צ 10327/02, שעסק גם הוא בנושא דנן, מבלי שהועלו במסגרתו משך חודשים ארוכים הטענות שהועלו בעתירה הנוכחית.

מתוך השבעה, רק מצהיר אחד, מוסטפא דיראני, העלה קודם להגשת העתירה טענות אודות שיטות חקירתו במתקן, אלא שטענות אלה הועלו לראשונה כשש שנים לאחר החקירה, וזאת לא במסגרת תלונה אלא במסגרת תביעה אזרחית שהלה הגיש נגד המדינה בה דרש פיצוי של ששה מיליון ש"ח. למרות שדובר בטענות שנכבשו זמן רב, הוחלט על פתיחה בחקירת מצ"ח, וזאת עקב חומרת הטענות לכאורה שהועלו בתביעה, שהתמקדו בטענה כי דיראני נאנס במתקן על ידי אחד הסוהרים. חקירת מצ"ח זו, שהעמיקה חקור, לא מצאה יסוד לטענה זו. עובדה זו לא מפריעה כמובן לעותרת לחזור על טענותיו של דיראני בנושא האונס, ולהתייחס אליהן כאל "דברי אלוהים חיים", וזאת מבלי להזכיר ולו במילה את תוצאות חקירת מצ"ח, הידועות לדיראני עצמו ויש להניח כי ידועות הן גם לעותרת.

מעבר לשבעה אלה, הרי שמצהיר אחד נוסף, ג.ש. (ע58/), הגיש בעבר תלונה על חקירתו, אולם לא הוברר לנו עד כה אם תלונה זו התייחסה גם לפרק הזמן הקצר מאד שבו שהה במתקן.

23. נותרו אפוא שני מצהירים בלבד מתוך העשרה, שלגביהם העלתה בדיקתנו כי הם אכן התלוננו על חקירתם במתקן, וזאת לפני הגשת העתירה. תלונות אלה נבדקו ביסודיות על ידי הממונה על ביקורת תלונות נחקרים בשב"כ (המבתי"ף), שכן עצורים אלה נחקרו על ידי השב"כ במהלך השנה בה השתמש במתקן לחקירותיו. לגבי תלונה אחת, שהוגשה בשם המצהיר ר. (ע63/), התברר כי עד כה טרם התקבלה לגביה החלטה סופית. לעומת זאת, הטיפול בתלונה השניה, שהוגשה בשם המצהיר מ.ד. (ע59/), הסתיים לפני מספר ימים בהחלטת היועץ המשפטי לממשלה, אשר לא מצא כי התקיימו עבירות פליליות ו/או משמעתיות בנדון.

24. דברי פתיחה אלה אינם גורעים כמובן מהצורך להתייחס לתצהירים ברצינות ובקפדנות. אולם ברור כי יש לבחון את אמינות התצהירים, גם על רקע העובדות שפורטו לעיל, המלמדות למעשה על "כבישת" רוב התלונות משך זמן רב.

25. עוד נבקש להוסיף, כי התצהירים כוללים, מצד אחד, תיאור של התנאים הפיסיים במתקן, אליו "קלי" יחסית להתייחס, ומצד שני כוללים הם תלונות על דרכי התנהגות של החוקרים והסוהרים, במועדים בהם שהו העצורים במתקן, אליהן קשה הרבה יותר להתייחס באופן קונקרטי. זאת מאחר שמתן התייחסות רצינית לטענות אודות התנהגות חוקרים או סוהרים מסוימים, מצריך בדיקה ובירור מעמיקים הרבה יותר, שבמקרים רבים, נבצר מלערוכם עקב חלוף הזמן. מובן, כי אילו היו מועלות הטענות ב"זמן אמת", היתה נערכת בנדון חקירה ובדיקה. אלא שכאמור, ששה או שבעה מבין המצהירים לא הגישו בעבר תלונות אודות חקירתם במתקן, ואחד העלה תלונותיו רק לאחר שחלפו שנים ארוכות ממועד סיום חקירתו. בכך נמנעה היכולת לברר חלק מהטענות כליל, שכן למשל, לא ניתן לברר כיום את זהותם של בעלי תפקידים מסוימים שהיו נוכחים במועד זה או אחר במתקן, שעליהם מוסבת תלונה זו או אחרת. אכן, אנו נוכל כמובן להתייחס בהקשר זה להוראות המחייבות את החוקרים והסוהרים, וכן נוכל להתייחס גם לטענות פרטניות שונות שיפורטו בהמשך, אולם ברור כי לא נוכל להתייחס לכל טענה וטענה אודות התנהגותו של סוהר זה או אחר כלפי עציר זה או אחר.

26. ככלל, ניתן לומר כבר בפתיח להתייחסות לטענות העובדתיות של העותרים, כי טענות פרטניות רבות שהועלו בתצהירים, שניתן היה לבדוקן, נמצאו כמופרכות. להלן נביא כמה דוגמאות לכך:

א. ח.ר. טוען בתצהירו (ע63) כי לא נבדק כלל על ידי רופא, חרף תלונות רפואיות שהעלה. טענות אלה הופרכו בבדיקה כליל, שכן התברר כי קיים במתקן תיעוד כתוב, המעלה כי עצור זה נבדק בדיקות גופניות רבות וקיבל טיפול תרופתי.

ב. ר.ב. טוען בתצהירו (ע64) כי השיל 14 ק"ג ממשקלו במהלך שהותו במתקן. אלא שעיון בתיקו הרפואי העלה, כי במהלך שהותו במקום ירד עציר זה ב- 2 ק"ג בלבד במשקלו.

ג. מצטפא דיראני טוען בתצהירו, כי נאנס בעת שהותו בכלא (ע56). אלא שכאמור טענות אלה נבדקו במסגרת חקירת מצ"ח שנערכה בעניין ולא נמצא בהן ממש.

ד. ס.ח. טוען בתצהירו (ע65), כי ה"ארוחות עלובות", והן כוללות "3 פרוסות לחם, רבע עגבניה, חצי מלפפון וביצה קלויה" (סעיף 16 לתצהיר). דא עקא, שהעצירים במתקן מקבלים תפריט זהה לתפריט שאותו מקבלים כלל אנשי הצוות במקום, שהוא תפריט העומד בסטנדרטים לחיילי צה"ל. עובדה זו עולה

גם מתצהירים אחרים שצורפו לעתירה, כגון מתצהירו של ר.ב. (ע64/) המציין כי המזון במתקן היה טוב יחסית למזון במתקן אחר בו שהה.

27. **דוגמאות בודדות אלה הובאו כבר בפתח ההתייחסות, כדי להבהיר כי אין להתייחס לטענות, אף שמגובות הן בתצהירים, כאל קושט אמרי אמת. לצערנו, מדובר בתצהירים מגמתיים בעלי אמינות נמוכה, וכך יש להתייחס אליהם.**

28. בטרם נעבור להתייחס באופן פרטני לטענות שבעתירה, נבקש להביא עובדה כללית נוספת אחת. כפי שהוזכר לעיל ובעתירה, העצירים היחידים ששהו שנים ארוכות במתקן, הם השייח עובייד ומוסטפא דיראני. עצירים אלה הועברו מהמתקן לכלא אשמורת, השייך לשב"ס, במחצית שנת 2002, בעקבות הכרזתם כ"לוחמים בלתי חוקיים" לפי חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב – 2002.

והנה, מתברר כי זמן קצר לאחר הוצאתם מהמתקן והעברתם לשב"ס, הגישו שניים אלה עתירת אסירים, בה ביקשו, בדחיפות, להעמיד לרשותם, במקום מעצרם החדש, את אותם התנאים שהועמדו לרשותם במתקן משך שנים. לחלופין ביקשו להחזירם אל המתקן!!! (עתירת אסירים (ת"א) 2578/02).

אם אמנם תנאי השהייה במתקן כה קשים הם, כנטען בעתירה, עד אשר גורמים הם ל"חסך חושי" ולשאר מרעין בישין, כנטען, קשה להלום כי אנשים שהיו עצורים במתקן משך שנים, כשהם נתונים – לפי הנטען – להתעללות בלתי פוסקת, השפלות וכדומה, יגישו לבית משפט עתירה (!) בה יבקשו לחזור למתקן "איום" זה.

29. עוד נבקש להוסיף, כאמור במבוא לעתירה, כי אף לו היו הטענות המועלות אודות התנאים או השיטות במתקן נכונות, והיה נמצא כי חלק מהתנאים או השיטות או אף כולם אינם חוקיים, לא היה בכך כדי להוביל למתן הסעד המבוקש בעתירה – שהוא צו בדבר סגירת המתקן – אלא היה בכך כדי להוביל למתן צו לשינוי התנאים או השיטות הבלתי חוקיים.

למעשה, יכולנו להסתפק בקביעה משפטית זו, ולא להכנס למתן התייחסות קונקרטיית לטענות העובדתיות המועלות בעתירה. אלא שעקב חומרת הטענות והפרסום שניתן להן, מצאנו לנכון להתייחס אליהן אחת לאחת.

30. על רקע דברי הפתיחה הללו, נעבור עתה להתייחס לנושאים המועלים בתצהירים באופן פרטני, ככל שיש בידינו לעשות. ההתייחסות תובא על פי סדר הטענות המובא בעתירה.

טענות בנושא ההעברה אל המתקן - סעיפים 22-24 לעתירה

31. בעתירה נטען, כאילו ההעברה אל המתקן וההגעה אליו כרוכות בהשפלות וביצירת מצג של "מעבר לעולם אחר". בטענות אלה אין כל ממש.

העברת העצורים אל המתקן וממנו מבוצעת ככלל באמצעות המשטרה הצבאית הראשית, בהתאם לנהלי הובלת הכלואים של המשטרה הצבאית לכל מתקני הכליאה הצבאיים, בשינוי אחד הנוגע לצעדים הננקטים על מנת לשמור על סודיות מיקומו של המתקן. במסגרת זו נקבע, כי העצורים יובלו למתקן וממנו כשעיניהם מכוסות בכיסוי עיניים כהה (ולא כששק לראשם, כנטען בעתירה). כאשר שהו עצורים שנחקרו על ידי השב"כ במתקן, הם הובלו אליו, ככלל, על ידי אנשי שב"כ, לפי אותו נוהל.

עם הגעת העצור למתקן, מורד העצור מכלי הרכב ונערך עליו חיפוש חיצוני, כמקובל, לצורך איתור אמל"ח וחפצים אסורים אחרים. אזי, מולך העצור על ידי סוהר בכיוונים שונים ובמסלולים סיבוביים, על מנת למנוע ממנו את האפשרות ללמוד את מבנה המתקן.

לאחר מכן, מובל העצור ישירות אל מרפאת המתקן, שם מוסר כיסוי עיניו והוא מופשט עד לתחתוניו (לא כולל) לשם בדיקה רפואית. במסגרת זו גם מתועדות כלל החבלות והצלקות שבגופו, על מנת למנוע טענות עתידיות לגבי גרימת חבלות אלה במהלך החקירה והשהייה במתקן. בנוסף, נלקחים מדדיו החיוניים של הכלוא ונפתח לו תיק רפואי במקום (על כך בהמשך). העצור נבדק על ידי רופא לכל היותר תוך 24 שעות מהגעתו למתקן.

להלן יובא הנוהל המחייב בנדון:

"א. העצירים יקלטו אחד אחד ובאופן נפרד במרפאה כאשר בחדר ינחו:

קמב"ץ / מש"ק - אחראי לצילום העציר, קביעת מז"ר וארגון קליטה.

חוקר - אחראי לקביעת הפרטים הראשונים.

חובש - אחראי לבדיקה גופנית.

אחראי משמרת - אחראי לבדיקה פיסית (חיפוש).

ב. להלן סדר פעולות קליטת עציר:

חיפוש גופני יסודי על גופו ובבגדיו, בדיקתו והחלפת בגדיו.

צילום עציר וקביעת מס' מז"ר.

תשאול ע"י חוקר לצורך קבלת פרטי זיהוי בסיסיים.

הקראת זכויותיו והחתמתו על טופס זכויותיו - ראה נוהל נפרד.

בדיקה רפואית סטנדרטית ע"י חובש אלא אם נוכח רופא במקום (אחרת

ייבדק ע"י רופא תוך 24 שעות מהגעתו).

הובלת העציר לתא מעצר/חקירה בהתאם לצורך".

בעתירה נטען, כאילו הליכי ההעברה למתקן נועדו ליצור בעצורים את הרושם שהם חוצים הגבול לעולם אחר, עלום ושכוח אל, ולהעצים את תחושת חוסר האונים. בטענות אלה אין ממש. ההעברה למתקן מתנהלת באופן רגיל לגמרי, למעט עובדת הגעת העציר למתקן כשעיניו מכוסות, שמטרתה לגיטימית – מניעת חשיפת מיקום המתקן ומבנהו.

עוד נטען בעתירה, כאילו בעת ההגעה למתקן "מחכה לכלואים קבלת פנים אלימה ומשפילה". בטענה זו למיטב ידיעתנו אין כל ממש. אלימות והשפלה אסורות הן כליל. מכל מקום, כל תלונה שהוגשה אודות אלימות בקבלה למתקן או לאחר מכן, נבדקה, וכל תלונה דומה שתוגש – תבדק.

עוד נטען בעתירה, כי בעת הקליטה במתקן מסופק לעצורים ביגוד שאינו הולם את מידותיהם. טענות שכאלה לא הועלו למיטב ידיעתנו על ידי המצהירים בעבר. מכל מקום, לפי הנהוג במתקן, אם מתעוררת בעיה מצד העצור בנושא זה – באפשרותו לפנות בבקשה להחליף את בגדיו – ובקשות שכאלה, ככלל, נענות בחיוב. קיים במתקן ביגוד במידות שונות עבור הכלואים, ובשל היקפם המצומצם של השוהים במתקן, לא זכור לגורמים הרלבנטיים כי היתה בעבר בעיה הקשורה למידות הבגדים.

טענות בדבר יצירת תחושה של "הימצאות במקום אבוד" - סעיף 25 לעתירה

32. בעתירה נטען כאילו ההמנעות מפרסום מיקום המתקן נעשית למטרות ייעול החקירה, כדי "להעצים את תחושת האבדון" של העצור. כי שהובהר, אין בכך ממש. הטעם לאי פרסום מיקום המתקן הינו טעם בטחוני מובהק, ואין שום כוונה "חקירתית" בנדון.

טענות בדבר יצירת "תחושת אבדן בזמן" – סעיף 26 לעתירה

33. האמירות שבסעיף 26 לעתירה, המבוססות על תנאי התאורה בתאים, כאילו יוצרת השהות במתקן "תחושת אבדן בזמן" וכאילו נועד המתקן להעביר העצורים "מעבר מעולם המציאות לעולם אחר, שמעבר לו", הינן בגדר אמירות בעלמא, שאינן נתמכות בעובדות.

אכן, בתאי השהייה אין חלונות, והם אינם מוארים באמצעות אור השמש אלא באמצעות תאורה מלאכותית. אולם בכך אין שוני בין תאי השהייה במתקן זה ובין תאי השהייה במתקני חקירה רבים אחרים והדבר נובע ממבנה המתקן, שאין בו כל חריג. לענין זה נזכיר שוב, כי השהייה במתקן נועדה לפרק החקירה בלבד, שהינו קצר יחסית, ואין המתקן מיועד ככלל לשהות קבע.

הטענות בדבר "בידוד מוחלט" – סעיפים 27 – 29 לעתירה

34. בפרק זה נטען, כי במהלך תקופה ההחזקה במתקן, הנמשכת ככלל חודשים ואף שנים, "מוחזק כל עצור בבידוד מוחלט, תוך שלילת אפשרותו ליצור קשר עם הזולת בתוך המתקן, לא כל שכן עם העולם החיצון."

לענין זה נשיב תחילה, כי כאמור לעיל, ככלל, שהיית הנחקרים במתקן הינה ארעית בלבד, לצרכי חקירה, והמתקן לא נועד לשמש כמתקן כליאה לעצורים שחקירתם הסתיימה. חלק מהעצורים שהובאו למתקן שהו בו ימים ספורים בלבד ואילו אצל חלקם התארכה החקירה למשך מספר שבועות עד מספר חודשים. אולם בכל מקרה, מזה שנים, למעט דיראני עובייד ומ., לא הוחזק איש במתקן תקופה שמעבר לכך, ובודאי שלא הוחזק במתקן שנים על שנים.

35. אשר לטענת ה"בידוד", הרי שאכן, בשל טעמים הנוגעים לטובת החקירה, מוחזקים הנחקרים בנפרד, בדרך כלל, אלא אם הורה רופא אחרת או הדבר נדרש מטעמי חקירה. אולם בכך אין פגם, ומדובר בצעד מקובל בחקירות.

כפי שציין הנשיא ברק בבג"ץ 5100/94 הועד נגד עינויים נ. ממשלת ישראל, פ"ד נג (4) 817, 838:

"מקובל עלינו, כי יש שטעמי חקירה שעניינם הצורך במניעת קשר בין הנחקר לנחקרים אחרים, ואולי אף בין הנחקר לחוקריו, מחייבים נקיטת אמצעים שימנעו קשר כאמור".

בהקשר זה נציין, כי לפי פקודת בתי הסוהר מותר להחזיק בהפרדה גם אסירים, ואפילו לתקופות של חודשים ושנים, בתנאים הקבועים בפקודה.

36. אשר לעובייד, דיראני ומ., שהם היחידים ששהו במתקן מזה שנים רבות תקופות ארוכות ביותר (שלא מטעמי חקירה), הרי שהם שהו יחדיו (ולא בבידוד) וזכו לתנאי מעצר סבירים ביותר, לרבות מזגן, רדיו, טלוויזיה, ערוצי לוויין, עתונים ועוד. כזכור, לאחר הוצאת עובייד ודיראני מהמתקן והעברתם לשב"ס, ביקשו השניים לשוב למתקן.

37. אשר לטענה כאילו לעצורים אסור לראות את החיילים המשמשים כסוהרים במתקן, הרי שטענה זו אינה אמת. אמנם, מטעמי ביטחון - כאשר נכנס חייל לתאו של עצור, שאינו אזוק בתאו, נדרש העצור, מחשש לבטחונו של החייל, להניח על עיניו כיסוי עיניים ולעמוד מול הקיר, כדי לסכל אפשרות שיתקוף את החייל. בנוסף, בעת הובלת העצורים ברחבי המתקן, מכוסות עיניהם (דבר האורך דקות בודדות בלבד), כדי שלא ילמדו על מבנה המתקן. אולם בכל שעה אחרת, יכול העצור לראות את החיילים ואת החוקרים. כך

לדוגמא, כשהחיילים מאבטחים את העצורים בעת בדיקות החובש היומיות או בעת החקירה, רואים העצורים את החיילים ואין לכך כל מניעה.

הטענות בדבר גרימת "חסך חושי" - סעיפים 30-31 לעתירה

38. בפרק זה נטען כי התנאים בתאי הכליאה גורמים "חסך חושי", שכן בתאים אין אור יום, הם צבועים בצבע כהה, התאורה בהם מינימלית וכשהעצירים מוצאים מהם הם מכוסים בשק על הראש. מפרק זה משתמע כאילו במשך חודשים אין העצורים רואים איש, ושרויים הם כמעט בעלטה מוחלטת. אלא שתמונה זו מעוותת במכוון את המציאות.

אכן, התאים אינם מוארים באור יום, כפי שכבר צוין, אולם בכך אין שוני לעומת מאות תאי מעצר אחרים. התאים מוארים בנורות סטנדרטיות, בחדרים שגודלם הסטנדרטי הוא 4.5 מ"ר. למותר לציין, כי בזמן שההייה הארעית במתקן לצרכי חקירה, הכלוא אינו קורא בתאו. אכן, התאים צבועים ברוב חלקיהם בצבע אפור כהה, אולם ודאי שאינם "שחורים כולם", כנטען בעתירה.

הטענה שמצוטטת מתצהירו של עצור בשם ח. , ע65, כאילו האור "משבש מראה האוכל" וכאילו עקב כך לא אכל ימים רבים, הינה טענה תמוהה, שכן כל אדם יכול לזהות המזון וטיבו במקום המואר בתאורה הנ"ל, וקשה לקבל שעקב כך העצור לא אכל ימים רבים.

אשר לטענה כאילו בכל עת שהעצורים מוצאים מהתא מושם שק על ראשם, הרי שכפי שהובהר, אכן, בעת הובלת הכלואים ברחבי המתקן, מכוסות עיניהם (דבר האורך כדקה או דקות בודדות בלבד), כדי שלא ילמדו על מבנה המתקן. כיסוי זה נעשה באמצעות כיסוי עיניים ולא בשק. אולם בכל שעה אחרת, יכולים הכלואים לראות את החיילים ואת החוקרים, וזאת במהלך שעות ארוכות, בעת החקירות והבדיקות הרפואיות.

אשר לטענה אודות "רעש מכוון" המושמע בתאים, כבר בעתירה מצויין כי מדובר ברחש של אוורור קלוש, ורחש כזה אכן נשמע בחדרים, שכן התאים מאווררים באמצעות מערכת אוורור. בכך אין כל פגם, ואנו בטוחים שהעותרת אינה מבקשת שלא להפעיל מערכת זו.

טענות בדבר "מניעת שינה" - סעיף 32 לעתירה

39. בטענות שהועלו בנושא זה נטען כאילו בלילה דפקו הסוהרים בדלת תאיהם של כמה עצורים בעת שישנו, דבר שנועד להעיר אותם ללא סיבה. לכך קוראת העותרת "מניעת שינה". טענות מסוג זה לא מוכרות לרשויות המתקן, וכמובן שאין כיום דרך לברר אמיתותן.

כל שנוכל לציין הוא שהנהלים אוסרים על כך, ולענין זה נפנה להוראת הנוהל הקובעת:

"שוטר צבאי תורן חייב לבקר בתא מאוייש לפחות פעם אחת בכל שעה (מבלי להעיר את העצור)" (ההדגשה שלי – ש.נ.).

יצויין, שהכוונה במונח "לבקר", הינה אך למעבר ליד התא, תוך הסתכלות לתוכו, דרך חרך המיועד לכך, ואין הכוונה לכך שמדי שעה יש להכנס לתוך כל תא.

טענות בדבר "השפלה מינית והתבוססות בצואה" - סעיפים 33-37 לעתירה

40. בעתירה נטען כאילו העצורים מוחזקים בצינוקות כשהם "מתבוססים בהפרשותיהם". טענה זו הינה מופרכת בעליל, שכן בכל תאי השהייה מותקנים שירותים וממילא לא יכול להיווצר מצב שבו העצורים "מתבוססים בהפרשות", כנטען בעתירה.

טענה מרכזית מופנית לתאים שבהם במקום שירותים הונח פח פלסטיק שחור גדול, לצורכי עשיית הצרכים, שכן לפי הטענה, מצב זה גורם ליצירת סרחון קשה בתא. לענין זה נציין, כי כאמור בפרק הקודם, כמעט בכל התאים יש "שירותים טורקיים", המחוברים למערכת ניקוז. בשני תאים אף יש אסלה. בארבעה תאים בלבד אין שירותים מנוקזים, ובהם הותקנו "שירותים כימיים" – המצויים אכן בתוך פחים שחורים. פחים אלה הינם סגורים, באמצעות מכסה הפח וכן באמצעות סגר פנימי, באופן שלא אמור להותיר צחנה אם הם נסגרים על ידי המשתמש כראוי. בנוסף, לרוב, בארבעה תאים אלה כלל לא מוחזקים עצורים, ואם מוחזקים הם בתאים אלה, ככלל מדובר בפרקי זמן קצרים יחסית.

41. בנוהלי המתקן המחייבים, קבועות בנושא השירותים ההוראות הבאות:

**"בכל תא יימצא בית שימוש שינוקה מידי יום ויחוטא אחת לשבוע.
תאי העצורים ינוקו ויחוטאו כל יום ע"י העצורים באמצעות מברשת וסבון נוזלי
שיינתנו לעצורים מידי יום, באחריות השוטרים הצבאיים."**

נהלים אלה מקוימים ככתבם וכלשונם. יודגש, כי מדי יום מבוצעת במתקן בדיקה תברואתית של חובש ואחת לשבוע אף מבוצעת במתקן ביקורת תברואתית של רופא.

42. עוד נטען, כאילו העצורים מופשטים אל מול פני החיילים ובכך יש משום "השפלה מינית". אם הכוונה הינה לנוהל שתואר לעיל, לפיו בעת ההגעה למתקן מובל העצור למרפאה ומתבקש להתפשט לצורכי בדיקה (למעט תחתונים), הרי שמדובר בנוהל מקובל ואין בו כל פגם. אם הטענה הינה כי במקרים אחרים מופשטים עצורים, ללא סיבה, הרי שהדבר אסור באיסור מוחלט וכל תלונה שהיתה מוגשת בנדון היתה נבדקת.

43. טענה נוספת מתייחסת למעשה אונס שבוצע כביכול בדיראני. כאמור, טענה זו נבדקה בחקירת מצ"ח ולא נמצא לה בסיס.

טענות בדבר "השפלות" - סעיף 38 לעתירה

44. בפרק זה נטען, כאילו לעצור אסור לראות את החיילים וכאילו מופשטים העצורים בפני החיילים כדבר שבשגרה. לטענות אלה התייחסנו לעיל ואין הן נכונות.

טענות בדבר נקיטת "אמצעים פיסיים במהלך החקירה ואיומים" - סעיפים 39-41 לעתירה

45. בפרק זה מובאות טענות של עצירים שונים אודות אלימות ואיומים שהופעלו נגדם במתקן. לטענות אלה אין כל אפשרות להתייחס שכן רוב העצורים שתצהיריהם צורפו לעתירה לא התלוננו, למעט (ככל הנראה) שניים בלבד, שכן הגישו תלונה. תלונה אחת נמצאת עדיין בבדיקה ואילו בדיקת התלונה השניה הסתיימה, והעלתה כי לא בוצעו נגד הנחקר עבירות פליליות או משמעותיות.

מכל מקום, כפי שהזכרנו, לטענות אלה אין כל השלכה על הסעד המבוקש בעתירה, שהוא סגירת המתקן. טענות אודות אלימות בחקירה הושמעו מאז ומעולם, וחוששנו כי יושמעו גם בעתיד, כל עוד לא יתמו נחקרים וחוקרים מן הארץ. ברור כי אין ממש בעתירה המבקשת לסגור מתקן חקירה, בגין הטענה כי הופעלו בו אמצעים פסולים אלה או אחרים.

טענות בדבר "התבוססות בטינופת" סעיפים 42 – 43 לעתירה

46. בנושא זה נטען, כי "תנאי המעצר אינם מאפשרים שמירה על היגיינה אישית, שכן בחלק ניכר מהתאים בהם מוחזקים עצורים, אין כלל שירותים או מים זורמים".

טענה זו שקרית בעליל, פשוטו כמשמעו. כמעט בכל התאים יש שירותים ומים זורמים, למעט ארבעה תאים אליהם התייחסנו לעיל, שאף בהם יש שירותים – אם כי שירותים כימיים.

47. עוד נטען, כי בתאים בהם יש מים, מטפטים המים מפתח בקיר. גם טענה זו אינה נכונה. המים זורמים באופן רגיל לגמרי, כאשר השליטה על ברזי המים נתונה בידי הסוהרים, הפותחים אותם לבקשת העצורים. השליטה על הברזים נתונה לסוהרים ולא לעצורים, כדי למנוע חשש לכך שהעצורים יעשו שימוש בברזים לצורך פגיעה בסוהרים או בעצמם ולצורך מניעת יכולתם להציף התאים.

48. עוד נטען, כאילו "מקלחות הן דבר נדיר". אף טענה זו אינה נכונה, שכן לפי הנהלים המחייבים, כל עצור מורשה להתקלח אחת ליום, ולכל היותר ניתן לעכב מקלחת לשלושה ימים, כקבוע בתקנות סדר הדין הפלילי. זכות זו, להתקלח אחת ליום, מופיעה מזה כמה חודשים גם בדרך מידע לעצור (המפרט זכויות וחובות העצור), עליו חותם כל עצור המגיע למתקן (נספח ע68/ לעתירה) וכן מוצג מידע זה גם במרפאה, בה מבקר העצור מדי יום לצורך בדיקת החובש. המידע מוצג בשפה הערבית ובעברית.

כן נטען כי לא ניתנים לעצירים סבון או חומרי ניקוי אחרים. לענין זה נפנה לנהלים המחייבים, הקובעים כי לכל עצור ימסר סבון נוזלי אחת ליום ונייר טואלט לצרכיו.

לשלמות התמונה, נפנה לחלק מהנהל המחייב בנושא שמירת הגיינה במהלך המעצר:

"2. הגיינה וניקיון"

לכל עציר תתאפשר מידי יום תגלחת ומקלחת אלא אם ראש צוות החקירה קבע אחרת (מניעה עד 3 ימים).

כל עציר המגיע למתקן יקבל בגדים, מגבת, מברשת שיניים, שמיכות ומזרונים נקיים. לאחר פינויו מהמתקן ישלח הציוד אותו קיבל למכבסה לניקוי על מנת שישמש עצורים חדשים.

הנחקרים יקבלו ארוחותיהם בצלחות וספלים לשימוש חד פעמי שייזרקו לאחר השימוש.

בכל תא יימצא בית שימוש שינוקה מידי יום ויחוטא אחת לשבוע.

תאי העצירים ינוקו ויחוטאו כל יום ע"י העצורים באמצעות מברשת וסבון נוזלי שיינתנו לעצורים מידי יום, באחריות השוטרים הצבאיים.

מדי יום יינתן לעצורים נייר טואלט כדי שימוש יומי ע"י השוטרים וכן עפ"י דרישה של העציר.

עקב אופי המתקן תבוצענה כל עבודות הניקיון במכלאה ע"י שוטרים צבאיים ולא ע"י חיילים סדירים אחרים במתקן.

מידי יום תבוצע ע"י חובש המתקן בדיקת הגיינה בתאי הכליאה המאוויישים ואחת לשבוע תבוצע ביקורת תברואה ע"י רופא".

טענות בנושא "ארוחות" - סעיף 44

49. בפרק זה נטען כי הארוחות מוגשות על הרצפה או על השירותים הכימיים, וכי חלק מהעצורים טענו למזון דל ובלתי מספיק.

לכך נשיב, כי הנחקרים מקבלים אותו המזון המוכן לכלל חיילי המתקן ומפקדיו. המזון מוגש לנחקרים בכלים חד פעמיים, לרבות סכו"ם. המזון מוכנס לתאו של העצור ומונח על דרגש אבן המותקן בתא. בתאים בהם קיימים שירותים כימיים, ובהם אין דרגש, המזון מונח על הקרקע.

וכך קובעים הנהלים המחייבים בנושא כלכלה:

" כלכלה "

בכל תא שבתוכו עציר יימצא בקביעות קנקן עם מי שתייה.
 כל נחקר יקבל 3 ארוחות ביום:
 ארוחת בוקר, לא יאוחר משעה 08:30 + שתיה חמה, בתקופת החורף.
 ארוחת צהרים בין השעות 12:00 - 13:00.
 ארוחת ערב בין השעות 17:30 - 18:30 + שתיה חמה, בתקופת החורף.
העצורים יתכללו בהתאם ללוח המזון והתפריט של סגל המתקן."

טענות בדבר "עיפוש, מחנק, קור ורטיבות" - סעיף 45 לעתירה

50. בפרק זה נטען, כאילו התאים טחובים ולחים וכאילו המזרונים והשמיכות לחים ומטונפים. כן נטען כי אין אוורור מספיק וכאילו קר בתאים.

בכל הטענות האלה אין ממש. העצורים לנים על גבי מזרן צבאי סטנדרטי, דוגמת אלה שעליהם לנים חיילי צה"ל במתקן. אין כל סיבה שהמזרנים או השמיכות יהיו טחובים או מטונפים ובכל מקרה, ניתן להחליפם על פי בקשת העצור.

אנו שבים ומפנים לעובדה, כי במתקן מבוצעות ביקורות תברואתיות אחת ליום, על ידי חובש, ואחת לשבוע - על ידי רופא.

אשר לטענה כאילו מחניק בתאים, הרי שהתאים מאווררים במערכת איורור. אשר לטענה כי קר בהם, הרי שהטמפרטורה הינה רגילה, ובכל מקרה כל עצור יכול לקבל שמיכות בכמות מספקת.

טענות בדבר "העדר טיפול רפואי" ובדבר "פגיעה בגוף ונפש" - סעיפים 46-48 לעתירה

51. בפרק זה נטען כי יש תלונות רבות על טיפול רפואי לקוי. כן נטען כי התנאים גרמו לעצורים למחלות ולאבדן צלם אנוש.

לכך נשיב, כי כאמור בפרק העובדתי, משך 24 שעות ביממה מצוי במתקן חובש. **כל עצור נבדק פעם ביום על ידי החובש במרפאה** (הבדיקה כוללת בדיקת מדד לחץ דם, חום ומשקל).

כל אחד מן העצורים נבדק לפחות אחת לשבוע על ידי רופא, אפילו אם אין לו כל תלונה.

כל עצור המתלונן על בעיה רפואית נבדק בהקדם האפשרי על ידי רופא, ובמידת הצורך ניתן לעצור הטיפול הרפואי הנדרש, במתקן או מחוצה לו.

במתקן קיימת מרפאה המצוידת בתרופות וציוד רפואי העשירים יותר מאשר במרפאה צבאית רגילה, ובין היתר יש בה מכשיר אינהלציה, גלוקומטר ועוד. נהלי הטיפול הרפואי במתקן הם לפי הוראות קצין רפואה ראשי בצה"ל (דהיינו, ההנחיות לטיפול בעצורים מקבילות להנחיות המתייחסות לטיפול בחיילי צה"ל).

גישת גורמי הרפואה לעצורים מוכתבת על פי הכלל שבריאות העצורים קודמת לכל שיקול אחר. למיטב ידיעתנו, בשנים האחרונות בכל הבדיקות שנעשו לא אובחנה פגיעה פיזית או פגיעה נפשית ממשית שנגרמו במתקן. במקרה אחד, שבו הועלה חשש לבריאות הנפש עקב שהיית כלוא לבדו, הועבר הכלוא לשהות בחדר ביחד עם כלוא נוסף ואובחן שיפור במצבו.

למיטב ידיעתנו, בכל מקרה בו ניתנה המלצה רפואית לגבי כלוא עמדו גורמי הרפואה בקשר שוטף עם מפקד המתקן ווידאו כיבוד ההמלצה.

למיטב ידיעתנו, כל הנחיות הצוות הרפואי לתיקון מפגעים סביבתיים או לשיפור תנאים, אם נמצאו בביקורת, כגון לגבי נקיון תאים, מתן שתייה חמה וטיפול נאות, מומשו למיטב ידיעתנו על ידי מפקדת המתקן.

במקרים שהיה צורך בכך, המליץ הצוות הרפואי על החלפת בגדים נוספת.

מקרה של כאב שיניים טופל על ידי רופא שיניים.

52. **כאן המקום לציין, כי למרות הטענות הקשות שהועלו בנושא זה בעתירה, הרי שעיון בתצהירים שצורפו לעתירה מגלה טענות לטיפול רפואי לקוי, למעשה רק במקרה אחד.**

המדובר במקרהו של ח.ר. הטוען בתצהירו, נספח ע63, כי הרופא לא בדק אותו פיזית ולו פעם אחת, אף שטען לכאבים עזים בקיבתו.

אלא שמעיון בתיקו הרפואי של הנחקר עולה, כי ח.ר. נבדק בדיקה גופנית פעמים רבות במהלך שהייתו, על ידי רופאים שונים, ובמיוחד נבדק בעקבות תלונותיו על כאבי בטן. אם נתבקש לכך נוכל כמובן להציג את תיקו הרפואי.

שקר גלוי זה משליך כמובן על מכלול אמינות תצהירו.

53. עוד נטען בעתירה, כי עקב התנאים הקשים במתקן ירדו שני עצירים במשקל באופן ניכר ביותר.

המקרה האחד המוזכר, הינו של העציר ר.ב., כמובא בתצהירו ע64/, הטוען כי הוא ירד 14 ק"ג במהלך שהותו במתקן. דא עקא, שעיון בתיקו הרפואי מעלה כי הוא נקלט במתקן כשהוא שוקל 78.5 ק"ג ושחרר ממנו כשהוא שוקל 76.5 ק"ג. דהיינו, טענתו כי ירד 14 ק"ג במשקלו הינה שקרית בעליל שכן הוא ירד 2 ק"ג בלבד.

שקר גלוי זה משליך כמובן גם על אמינותו של מצהיר זה.

54. המקרה השני הינו של העציר ח.ר., המובא בתצהירו ע63/, הטוען כי הוא ירד ב- 20 ק"ג. בדיקה בתיקו הרפואי של עציר זה העלתה כי הוא אכן ירד במשקל, אך לא ב-20 ק"ג אלא ב- 11 ק"ג (חלקם במהלך תקופה בה לא שהה כלל במתקן). ראוי לציין, כי העציר סבל מבעיות גאסטרואנטרולוגיות, נבדק פעמים רבות וטופל בטיפול תרופתי במהלך תקופת שהותו במתקן. עובדות אלה כמובן אינן מפורטות בעתירה.

טענות אודות אורך תקופות ההחזקה במתקן – סע' 49 לעתירה

55. בענין זה נטען, כי אין הגבלה על משך ההחזקה במתקן, והיו ששהו במקום חודשים רבים ואף שנים ארוכות. גם לענין זה כבר התייחסנו, ונשוב ונזכיר, כי ההחזקה במתקן מוגבלת ככלל אך לפרק הזמן בו העצורים נחקרים, שכן בסמוך לאחר מכן הם מועברים למתקנים אחרים. ככלל, מדובר בתקופות קצרות יחסית. החריגים היחידים לכך מזה שנים רבות הינם דיראני, עובייד ומ., אליהם התייחסנו כבר בהרחבה.

טענות אודות "יו - יו עצורים" – סעיף 53 לעתירה

56. בפרק זה נטען כאילו המדינה עשתה מאמצים "לרוקן" את המתקן כדי לייתר את הצורך לקיים דיון בשתי העתירות הקודמות שעסקו בנושא המתקן.

אלא שטענה זו נסתרת בעובדות, שכן בשלב מסוים, לאחר שבמתקן לא נותרו עצורים עקב כך שהשב"כ הפסיק להשתמש במתקן, ובעוד העתירות תלויות ועומדות, הודיעה המדינה, מיוזמתה, כי למתקן הגיעו עצורים חדשים. לו היתה המדינה רוצה ליתר הדיונים בעתירות הקודמות באמצעות תחבולות, בודאי לא היתה מעבירה למתקן, לאחר שלא היו בו עצורים, ובעוד העתירות תלויות ועומדות, עצורים חדשים, אלא היתה ממתינה עד לסיום הדיונים בעתירה.

עובדות אלה מוכיחות בבירור כי אין כל ממש בטענה כאילו נעשה מאמץ לרוקן את המתקן כדי ליתר הדיונים בעתירות.

כליאתם של עצורים במתקן נעשית על פי העניין ובהתעורר הצורך לכך. זהו טבעם של מתקן חקירות ושל בית מעצר, שהם יאוכלסו רק בשעה שיש מי שצריך לאכלסם (וראוי שכך). ואכן, משהתעורר צורך כאמור - הובאו עצורים אל המתקן ובסיום חקירתם הוצאו ממנו.

כפי שכבר צויין, בחודשים האחרונים, לא היה צורך בחקירת עצורים במתקן זה, ועל כן, מזה כמה חודשים, אין עצורים במתקן.

חוות הדעת הפסיכיאטרית והדו"ח בנושא הפרדת אסירים – סע' 54-58 לעתירה

57. לעתירה צורפה חוות דעת פסיכיאטרית, של ד"ר שטיין, המתייחסת לתהליכים הפסיכולוגיים הקורים לעצורים במתקן. חוות הדעת מבוססת על עיון בתצהירים שצורפו לעתירה.

כפי שיובהר, לחוות דעת זו, עם כל הכבוד, יש ערך מועט ביותר, וזאת מכמה טעמים.

58. ראשית, חוות הדעת נסמכת על תשתית רעועה, בדמות עדויות שמהימנותן נמוכה, אם בכלל היא קיימת, ומבלי שנותן חוות הדעת ביקר במתקן. כאמור לעיל, קיים פער של ממש בין המתואר בעדויות התומכות בעתירה לבין מצב המתקן ותנאי השהייה השוררים בו לאשורם. דברים אלה מערערים כמובן את היסודות העובדתיים עליהם מושתתת חוות הדעת מטעם העותרים.

חוות הדעת מתארת תהליך של שבירה פסיכולוגית, המוכר כתהליך DDD, הנגרם לנחקרים על ידי "הרעבה למחצה, עייפות קיצונית, מחלה, יצירת תלות מוחלטת של נחקר בחוקר, ופחד ממוות, ממחלות, מעינויים מעונש וכדומה". לפי הטענה שבחוות הדעת, התנאים השוררים במתקן נועדו לגרום לתהליך זה שבסופו שבירה פסיכולוגית, העלולה לגרום ל"נזקים נפשיים בלתי הפיכים".

דא עקא, שהרכיבים המובילים לתהליך זה כלל אינם קיימים במתקן, ובמיוחד אין קיימים הרעבה למחצה, גרימת עייפות קיצונית, מחלה, יצירת פחד ממוות, ממחלות או מעינויים או מעונש. יתירה מזו, חלק מהרכיבים הללו כלל לא הוזכר בטענות המצהירים.

די בכך כדי להבהיר כי חוות הדעת אינה רלוונטית לענייננו.

59. שנית, חוות הדעת מצביעה על תופעות פיסיוולוגיות ונפשיות שונות, העלולות להגרם על ידי "חסך חושי", שלפי הנטען עלול להגרם מהתנאים השוררים במתקן (הפרעות בתחושה, הפרעות בדימוי הגוף, הלוצינציות ועוד).

אלא שחוות הדעת אינה מבוססת על בדיקת המצהירים וקביעה כי כך אמנם אירע להם, אלא על עיון בתצהירים בלבד. חוות דעת שכזו נעדרת ערך ממשי.

כך למשל, נותן חוות הדעת מדבר אודות גרימת "נזקים נפשיים בלתי הפיכים" עקב ההמצאות בתנאים שנטען כי שוררים הם במתקן. אלא שלא מתואר בחוות הדעת ולו מקרה אחד - על יסוד בדיקה - שבו אירע נזק שכזה למי מהשוהים במתקן, ואף לא היה יכול להיות מתואר מקרה שכזה, שהרי המצהירים לא נבדקו על ידי נותן חוות הדעת.

60. שלישית, עם כל הכבוד לכותב חוות הדעת, הרי שעיון בתיקיהם הרפואיים של הנחקרים שתצהיריהם צורפו לעתירה לא מעלה כי מי מהם סבל מתופעות שכאלה. כאמור לעיל, כל כלוא נבדק על ידי חובש במתקן מדי יום, ועל ידי רופא, אחת לשבוע, באופן המאפשר לעמוד על מצבו הרפואי, ובאופן המאפשר לגלות סימנים העשויים להתפרש על ידי הרופא כמצביעים על מצוקה נפשית. למיטב ידיעתנו, למעט מקרה אחד, שאוזכר לעיל, בו התעורר חשש אצל הרופא הבודק למצוקה נפשית, דבר שהוביל למתן הנחיה לגורמי החקירה על ידי הרופא להעביר את הנחקר לתא בו ישהה עם נחקר נוסף (הנחיה שבוצעה והובילה לשיפור במצבו של הנחקר), בשום מקרה אחר לא אובחנו ולו מקצת התופעות עליהן מצביעה חוות הדעת.

61. רביעית, אף המצהירים עצמם, כמעט ואינם מעלים טענות אודות תופעות שהיו אמורות לקרות להם על פי המנגנון המתואר בחוות הדעת, ובודאי שלא מתוארים בתצהירים "נזקים נפשיים בלתי הפיכים" שכביכול נגרמו למצהירים.

בנסיבות אלה, ברור כי אין לחוות דעת זו כל משקל.

62. אשר לדו"ח משנת 1996 המתייחס לנושא של החזקת אסירים בהפרדה, המוזכר אף הוא בעתירה, הרי שאין הוא מתייחס כלל להחזקת עצירים בהפרדה במהלך חקירה, עת מחוייב הדבר מטעמים של טובת החקירה, אלא להחזקת אסירים בהפרדה, מטעמים שונים לגמרי.

מכל מקום, עיון בדו"ח זה מעלה, כי הפרדה של אסירים הינה נוהג עולמי. אכן, רוב המדינות נוהגות להגביל תקופת החזקה בהפרדה (שלא מטעמי חקירה) לתקופות של 15-30 ימים, אולם יש מדינות המתירות החזקה בהפרדה לתקופה של עד שנה, ואצל רבות, אין הגבלת זמן כלל. ראו עמ' 9 לדו"ח. כאמור, בענייננו, פרקי הזמן הינם קצרים יחסית, שכן ההפרדה נערכת למטרות החקירה.

כן מתוארים בדו"ח גודל התאים הנוהג במדינות רבות לצורכי הפרדה, ומהאמור שם נראה כי גודל התאים במתקן דנן בודאי אינו חריג.

העותרים מצידם מפנים לפרק המדבר על השפעת ההחזקה בנפרד על האסיר, אולם מתעלמים הם למעשה מן הקביעה הברורה ש"למשך התקופה בה מוחזק אסיר בבידוד ישנה השלכה ישירה על תוצאות הלוואי של ההחזקה בנפרד. שכן אין דומה דין המוחזק לבד בתא יום אחד, למי שמוחזק כאמור למשך תקופה של עשרה שבועות, חודשים או שנים". (עמ' 11 לדו"ח).

לסיכום, יש להזכיר, כי החזקת אסירים בהפרדה, חוקית היא לפי פקודת בתי הסוהר, וזאת לתקופות של עד שנה (בתנאים הקבועים בחוק – ראו סעי' 19 לפקודת בתי הסוהר), ובאישור בית משפט, אף ליותר מכך.

על אחת כמה וכמה שחוקית היא החזקה בהפרדה למטרות חקירה, וכאמור, גם בית המשפט הנכבד, בבג"צ 5100/94, קבע כי אין בכך כל פסול. ואכן, החזקה שכזו מקובלת במקרים רבים של חקירה שאינם מתנהלים כלל במתקן דנן.

נמצא, כי גם בנושא זה אין כל אי חוקיות בפעולת המשיבים.

סיכום פרק ההתייחסות העובדתית

63. הארכנו, הארכנו עד מאד, בהבאת התייחסותנו לטענות העובדתיות של העותרת, ולחוות הדעת המבוססת על הטענות הללו, ולא בכדי.

כפי שצויין, עמדנו הינה כי רוב הטענות כלל אינן רלוונטיות לסעד המתבקש בעתירה – שהוא הסעד של "סגירת המתקן". טענות אלה היו רלוונטיות לעתירה, אילו היתה העותרת מבקשת שיפור התנאים במתקן או מתן צו האוסר על הפעלת אמצעים פסולים. אלא שהעותרת מבקשת סעד אחר, ועל כן, גם לו היה בטענות אלה ממש, לא היה בכך כדי להוביל למתן הסעד המבוקש – הוצאת צו שיורה על סגירת המתקן.

למרות זאת הארכנו, הארכנו ביתר, בהבאת התייחסותנו לטענות העובדתיות, וזאת עקב חומרת הטענות והרצון להבהיר לבית המשפט הנכבד כי מדובר בטענות סרק שהעלאתן מגמתית.

משהגענו עד הלום, נעבור עתה להתייחס לטענות המשפטיות המועלות בעתירה, כסידרן.

התייחסות לטענות המשפטיות המועלות בעתירה

64. הטענה הראשונה של העותרת הינה, כי אין כל טעם ממשי שלא לגלות את מיקומו של המתקן, וכי הטעם היחיד לכך עניינו ברצון לגרום לעצירים תחושת "אבדן מקום". לפי הטענה, הטעם היחיד כביכול שלא לגלות את מיקום המתקן, עניינו ברצון להשתמש בחסיון זה כאמצעי חקירה שהינו אמצעי בלתי לגיטימי.

כפי שהבהרנו, בטענה זו אין כל ממש שכן קיימים נימוקים ממשיים ולגיטימיים שבגינם שומרת המדינה בסוד על מיקומו הפיסי של המתקן. אלא שנימוקים אלה הינם – בעיקרם – חסויים מטעמי בטחון המדינה, ועל כן יוצגו נימוקים אלה בהרחבה במעמד צד אחד, אם תסכים לכך העותרת.

65. הטענה השניה של העותרת הינה כי בכל מקרה, חייבת המדינה – מכוח הוראות החוק – לחשוף את מיקומו הפיסי של כל עצור ועצור, ולתת על כך הודעה למשפחתו.

לטעמנו, זו הטענה העיקרית המועלית בעתירה, ועל כן נתייחס אליה בהרחבה.

לדעת המשיבים, אין שום הוראת חוק המחייבת את חשיפת מיקומו הפיסי של כל מתקן מעצר.

אכן, הדין מחייב ליידע את משפחתו של עצור ואת עורך דינו על עצם מעצרו ועל מקום הימצאו במגמה לאפשר למשפחה ולעורך הדין ליצור עמו קשר (כל עוד לא נאסרה מכוח הדין יצירת קשר שכזה). אולם בכך אין כדי לאסור על החזקתו של אדם במתקן מעצר שמיקומו הפיסי נשמר בסוד מטעמים לגיטימיים.

כדי להבהיר טענה זו, נפנה לסקירת הוראות החוק אליהן מפנה העותרת כמקורות חוקיים המחייבים לדעתה מתן הודעה על מקומו הפיסי של העצור.

66. ההוראה המרכזית בנדון קבועה בסעי' 33 (א) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) תשנ"ו – 1996 (להלן: חוק המעצרים), הקובע כי משהוחלט על מעצרו של אדם:

**"תימסר ללא דיחוי הודעה על מעצרו ועל מקום הימצאו
לאדם קרוב לו שהוא נקב בשמו... זולת אם ביקש העצור
שלא למסור הודעה כאמור".**

סעי' 33 (ב) קובע כי לבקשת העצור תמסר הודעה כזו גם לעורך דין שהעצור נקב בשמו.

הוראות אלה חלות גם על מעצר לפי חוק השיפוט הצבאי (להלן: החש"צ) – ראו סעי' 227א לחש"צ.

כמו כן חלות לפי הנטען הוראות אלה גם על מעצר מנהלי לפי חוק סמכויות שעת חירום (מעצרים) תשל"ט – 1979 (להלן: חוק המעצרים המנהליים) וגם על מעצר לפי חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, תשס"ב – 2002 (להלן: חוק הלב"ח), וזאת מכוח הוראת סעי' 1 (ג) לחוק המעצרים.

הוראה מקבילה להוראת סעי' 3 (א) לחוק המעצרים קבועה בסעיף 78א(ב) לצו בדבר הוראות בטחון (תיקון מס' 53) (אזור יהודה והשומרון) (מס' 1220), התשמ"ח – 1988 (להלן: 'הצו'), הקובע:

**"נעצר אדם, תימסר ללא שיהוי ידיעה על מעצרו ומקום
הימצאו לאדם הקרוב אליו, זולת אם ביקש העצור שלא
להודיע כאמור".**

67. השאלה הרלוונטית לענייננו נוגעת לפירוש המונח "הודעה על מעצרו ועל מקום הימצאו", של עצור, הקבוע בחוק. העותרת סבורה, כי במסגרת ההודעה יש חובה למסור את מיקומו הפיסי של מתקן המעצר. המשיבים מציגים סבורים, כי פירוש זה אינו מחוייב מלשון הוראות החוק הנ"ל (שיכנונו בהמשך "הוראות היידוע"), ודי בציון שמו של המתקן בו מצוי העצור, תוך מתן כתובת שאליה ניתן להפנות בקשות בכל הנוגע לעצור הכלוא במתקן זה.

68. לצורך קביעת פירוש הנכון של הוראות היידוע, יש כמובן לבחון מהי תכלית החובה למסירת ההודעה, שאזי ניתן יהיה לפרש החוק בפרשנות תכליתית. לכך נפנה עתה.

69. בפסיקה נקבע, כי תכליתה הברורה של חובת היידוע הנ"ל, הינה להביא לידיעת קרוביו של העצור מה עלה בגורלו של קרובם, על מנת שעצורים לא ייעלמו, וכן לספק לקרובי העצור מידע שיאפשר להם להושיט לעצור את העזרה הדרושה לו לשם הגנה על זכויותיו.

בבג"צ 670/89 מוסא יונס מוחמד עודא נגד מפקד כוחות צה"ל, פד"י מג (4), 515, 517, בו נדונה הוראה זו, נאמר בעניין זה כדלקמן:

"חובת הודעה זו הינה פועל יוצא מזכות יסוד הנתונה לאדם שנעצר כדת וכדין על ידי השלטונות המוסמכים, שאלה יביאו את דבר מעצרו ומקום מעצרו לידיעת קרוביו, למען יידעו מה עלה בגורלו של קרובם העצור וכיצד ניתן להושיט לו את העזרה הדרושה לו כדי להגן על חירותו. זכות זו, זכות טבעית היא, ונגזרת היא מכבוד האדם ומעקרונות הצדק הכלליים, ונתונה היא הן לעצור עצמו והן לקרוביו" (ההדגשה שלי – ש.נ.).

בפסק דין נוסף של כב' הרשם אוקון, שניתן לאחרונה, הדין אף הוא בחובת היידוע, הודגשו מטרות דומות שבגינן הוטלה חובת מסירת ההודעה, ובראשן המטרה כי לא יהיה מצב שבו יעלם אדם "בלא הסבר".

ראו: בג"צ 9332/02 ג'ראר ואח' נ. מפקד כוחות צה"ל (לא פורסם).

70. משעה שנמסרת הודעה על מעצרו של אדם לקרובו, נמסר לו שמו של מתקן המעצר בו הוא מוחזק, וניתנת לו כתובת ברורה להעברת מכתבים ולפניות שונות, לרבות פניות בעניין בקשת ביקורים, ובעניין מפגש עם עורך דין, מוגשמת תכלית חובת ההודעה על המעצר ומתמלאת החובה הקבועה בסעי' 33 לחוק המעצרים ובסעיף 78(א) (ב) לצו בדבר הוראות בטחון.

מרגע מסירת המידע הנ"ל, המשפחה יודעת כי קרובה נעצר, יודעת היא כיצד ניתן ליצור עמו קשר, ויודעת היא למי להפנות בקשות בעניינו. בכך מוגשמות כל התכליות העומדות ביסוד חובת היידוע. בכך מובטח כי אנשים לא "ייעלמו", כנהוג במשטרים אפלים מסוימים.

בניגוד לנטען על ידי העותרים, בנסיבות אלו לא נגרמת כל פגיעה לעצור ולקרוביו, שכן לא נמנעת מהם אף זכות, לה היו זכאים, לו היה העצור מוחזק בבית סוהר צבאי אחר או בכל מתקן כליאה אחר.

71. כל עוד מודע לבני משפחתו של העצור אודות מעצרו של קרובם, מודע להם באיזה מתקן הוא מוחזק וניתנת להם כתובת ברורה לפניות בעניינים שונים, לרבות בנושא ביקורים ומפגש עם עורך דין, אין כל משמעות למסירת מיקומו הפיזי של המתקן.

72. **נמצא, כי זכויותיהם של העצורים המוחזקים במתקן 1391 וזכויות משפחותיהם אינן נגרעות במאום, גם אם מיקומו הפיזי של המתקן אינו ידוע.**

כך הדבר גם בכל הנוגע למפגש עם עורכי דין ולקבלת ביקורים של הצלב האדום (במקרים שאין מניעה לכך), שכן כפי שהוסבר לעיל, לצורך כל ביקור שהותר מועברים העצורים בהקדם האפשרי אל מחוץ למתקן למקום בו מקוים המפגש.

בהקשר זה נדגיש כי ניתנו הנחיות למרכז השליטה הצה"לי (המשל"ט), המרכז את המידע על מיקומו של כל עצור ועצור, להבהיר לכל מי שפונה למשל"ט בבקשה לברר את מיקומו של עצור הכלוא במתקן 1391, כי הוא עצור במתקן זה, והמשל"ט מחוייב למסור לכל פונה כתובת ברורה להפניית בקשות, פניות ומכתבים בקשר לאותו עצור.

מבחינת המשפחה ועורך הדין, אין כל הבדל אם ידוע להם מיקומו הפיסי של המתקן אם לאו, שכן גם במקרה רגיל, אין הם יכולים לפגוש העצור ללא אישור ותיאום וכך הוא המצב גם בענין דנן. כל ההבדל הינו בכך, שבמקרה רגיל, יודעים הם היכן יושב העצור שאליו מתייחסת בקשתם, בעוד שלגבי עצור במתקן, אין הם יודעים זאת. כמו כן, יתכן כי יחלוף מעט יותר זמן עד לקיום הביקור, אף שנעשה כל מאמץ לקיים הביקור בהקדם האפשרי ואף שגם ביקורים במתקני מעצר אחרים אינם מתבצעים בהכרח "מהרגע להרגע". לפיכך נטען, כי אין בנושא זה שום פגיעה בזכות כלשהי של העצורים.

73. **לכך יש להוסיף, כי בגדר הפרשנות התכליתית של הסעיף, יש לקחת בחשבון את העובדה שישנם אינטרסים לגיטימיים וממשיים ביותר, המחייבים לשמור בסוד על מיקומו של המתקן. פרשנות שתתעלם מעובדה זו, אין לה מקום.**

בנסיבות אלה סבורים המשיבים, כי פרשנות תכליתית מחייבת לפרש את חובת היידוע הקבועה בחוק, כחובה למסור על מעצרו של אדם, תוך הבהרה כי מיקום המעצר הוא במתקן פלוני, שיינקב או בשמו או בכינויו, ואין כל חובה למסור דווקא את מיקומו הפיסי של המתקן.

74. **לסיכום** תשובתנו לטענה זו של העותרת, שלמיטב הבנתנו היא הטענה המשפטית המרכזית העומדת בלב העתירה, נבקש להדגיש, כי את תכליתן של הוראות היידוע ניתן להגשים, כפי שהראינו, גם ללא חשיפת מיקומו הפיזי של המתקן. לעומת זאת, התכלית שלשמה נשמר מיקומו הפיזי של המתקן באופן חסוי, תסוכל כליל אם תחוייב המדינה בחשיפת מיקומו, שאזי קיים חשש ממשי לגרימת נזק חמור לבטחון המדינה. לפיכך נבקש כי הוראות היידוע **תפורשנה באופן תכליתי**, בדרך הפרשנית האמורה.

75. **הטענה השלישית של העותרת** הינה כי אי פרסום מיקומו של מתקן המעצר, פוגע בזכויות מהותיות של העצורים, וזאת בניגוד לנטען על ידי המשיבים. לפיכך, גם אם אין חובה שבדין לפרסם את מקום המעצר, חלה חובה לפרסמו עקב הפגיעה הנגרמת מכך לזכויות העצורים.

להלן ננתח טענה זו, תוך סקירת הזכויות המוזכרות על ידי העותרת אחת לאחת, ונראה כי אין בטענה זו כל ממש, שכן שום זכות מהותית של העצורים במתקן לא נפגעת עקב אי חשיפת מיקומו.

לא בכדי, לא הפנתה העתירה בחלק המפרט את הזכויות הנפגעות כביכול, לשום טענה שהועלתה בתצהירים התומכים בעתירה כבסיס לטענה זו.

76. תחילה נטען בעתירה בהקשר זה, כאילו אי ידיעתו של עצור היכן בדיוק הוא נמצא, עלולה לגרום למצב של "דיס אורינטציה" אצל העצור ולמצב של חרדה מפני "העלמה ושיכחה", שיש בו סכנה של פגיעה נפשית.

77. עם כל הכבוד, המדובר בטענה בעלמא. מרגע שבמסגרת הודעה הנמסרת למשפחתו של עצור מודע להם כי קרובם נעצר וניתנת להם כתובת לפניות בעניינו, אין כל סיבה שלעצור תהיה תחושה חרדה כי הוא נעלם או נשכח. המידע החשוב שיש למוסרו, נוגע לעצם המעצר ולדרך לתקשר עם רשויות הכליאה, ולא למיקומו הפיסי של העצור.

78. יתירה מזו, אף אם היה בטענה זו ממש, הרי שמדובר בפגיעה שולית הנגרמת לעצור, ויש לאזן שיקול זה אל מול שיקולי הבטחון שהוזכרו לעיל. לטעמנו, תוצאת האיזון צריכה להוביל למסקנה כי החשש מפני פגיעה בבטחון המדינה גובר בנסיבות הנוכחיות.

79. עוד נטען בעתירה, כי זכותם של עצורים לקבל ביקורים של בני משפחה וידידים במקום מעצרם, הינה זכות יסוד, שאי חשיפת מיקומו של מתקן המעצר פוגעת באפשרות לממשנה.

בהקשר זה מפנה העותרת לתקנה 12 (ג) לתקנות סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים)(תנאי החזקה במעצר) תשנ"ז – 1997 (להלן: תקנות המעצרים), הקובעת כי:

"לא יוחזק עצור הזכאי לקבל מבקרים במקום מעצר שלא ניתן לאפשר בו ביקור מבקרים, במשך למעלה מ-7 ימים מיום שקמה לו הזכות לכך..."

80. דא עקא, שהעותרת מתעלמת מתקנה 12 (ב) הקובעת כי:

"עצור שטרם הוגש נגדו כתב אישום לא יהיה זכאי לקבל מבקרים במקום המעצר, אלא אם כן הממונה על החקירה אישר כי לא יהיה בכך כדי לפגוע בחקירה."

כן מתעלמת העותרת מתקנה 12 (ד) הקובעת כי:

"מפקד מקום מעצר רשאי לאסור כניסת אדם למקום מעצר לצורך ביקור... אם יש לו יסד סביר לחשש שביקורו של אותו אדם במקום המעצר יגרום לפגיעה בבטחון המדינה..."

מאחר שכפי שהוסבר, מטרת המתקן הינה ככלל החזקת עצורים המצויים בחקירה, בנסיבות שככלל, לא מאפשרות ביקור של בני משפחתם אצלם, לא מתעוררת למעשה כלל בעיה זו העוסקת בנושא ביקור בני משפחות אצל העצורים במתקן.

מכל מקום, אם יוברר כי עציר זה או אחר רשאי לקבל ביקורים של בני משפחה, לא תהיה כל מניעה לקיים ביקור זה מחוץ לכותלי המתקן, במקום שיתואם מראש.

81. טענה נוספת היא כי אי חשיפת מקום המעצר פוגעת בזכות העצורים להפגש עם עורכי דין, שהינה זכות יסוד.

על היותה של זכות זו זכות יסוד, איש אינו חולק כמובן. אלא שזכותם של עצורים במתקן לקבל ביקורי עורכי דין נשמרת בקפידה ואיש אינו פוגע בה. לפיכך, בכל עת בה אין מניעה ספציפית מכוח החוק לקיים ביקור שכזה, מתאפשר הביקור, מחוץ לכותלי המתקן, במקום המתואם מראש, וזאת בהקדם האפשרי לאחר הגשת הבקשה לקיום הביקור.

לשם המחשה נציין, כי עובייד ודיראני נפגשו פעמים רבות עם עורך דינם, מחוץ לכותלי המתקן, ולא נוצרה כל בעיה בנדון.

בדומה, אחד המצהירים, מר ע. נפגש עם עו"ד אבו אחמד ממשרדה של עוה"ד צמל ביום 10.7.03, בתיאום מהיר מאד, שבוצע מיד לאחר הגשת הבקשה לקיום המפגש.

לפיכך, אף בנושא זה לא הוכחה שום פגיעה בזכויות העצורים.

82. אשר לזכות לקיום דיון פומבי, הרי שככלל, רק במקרים נדירים התקיימו דיוני הארכת מעצר במתקן, וזאת כאשר דובר בעצורים שלא היו מיוצגים. מכל מקום, אין כל מניעה שדיון שכזה, כל עוד מתקיים הוא בדלתיים פתוחות, יקויים מחוץ לכותלי המתקן.

83. אשר לזכויות להפגש עם כוהני דת, עם קונסולים (לנתיני מדינות זרות), עם נציגי הצלב האדום ועם ארגוני סיוע (לעצירים הזכאים לקבל ביקורים שכאלה), הרי ששוב, אין כל מניעה לאפשר ביקורים שכאלה – עת מותר קיומם מכוח הדין - וזאת מחוץ לכותלי המתקן. כך נהגו המשיבים גם בעבר. בהקשר זה נזכיר את המקרים בהם נפגשו נציגי הצלב האדום עם עצורים שנחקרו במתקן על ידי השב"כ ועם עצורים אחרים שנחקרו במתקן. ביקורים אלה קויימו כאמור, לאחר תיאום מראש, מחוץ לכותלי המתקן.

84. אשר לזכות של נציגי הצלב האדום לבקר במקומות בהם מוחזקים מוגנים ושבויי מלחמה, הרי שזכות זו אינה חלה במקרה שבו טעמי בטחון מונעים זאת. מכיוון שכאמור, מיקומו של המתקן דנן הינו חסוי מטעמי בטחון, לא ניתן לאפשר לנציגי הצלב האדום לבקר עצורים אלה בתוך המתקן דווקא, אולם כאמור, מתאפשרת פגישתם עם העצורים מחוץ לכותלי המתקן, שאזי יכול הצלב האדום לעמוד על מצב העצורים.

85. לסיכום, מכל הפירוט דלעיל עולה, כי שום זכות מהותית של העצורים אינה נפגעת עקב חסיון מיקומו הפיסי של המתקן. לפיכך גם טענה זו דינה להדחות.

86. העותרת מוסיפה וטוענת, כי מיקומו הפיזי של מתקן המעצר אינו יכול להישאר חסוי, גם מכיוון שעקב חסיון זה נמנעת האפשרות לערוך בו ביקורות.

גם טענה זו אינה נכונה ולהלן נפרט.

כידוע, האחריות לקיום תנאים הולמים בבתי המעצר מוטלת על הגורם המוסמך להכריז על מקום כליאה כעל בית סוהר או בית מעצר.

ככל שמדובר בבתי סוהר צבאיים, שהמתקן דנן נמנה עמהם, הגורם המוסמך לכך הינו שר הבטחון ומחובתו של שר הבטחון לדאוג לכך שהתנאים בבתי המעצר יהלמו את דרישות הדין.

ואכן, על מנת להבטיח כי בתי הסוהר המוכרזים הולמים את דרישות הדין, מתקיימות בהם ביקורות שוטפות, על פי נוהל פנימי של הפרקליטות הצבאית. ביקורות אלה נערכות על ידי גורמים משפטיים מן הפרקליטות הצבאית.

ביקורות מסוג זה נערכות, כמובן, גם במתקן 1391, עת מוחזקים בו עצורים.

בנוסף, כפי שצויין בפרק העובדתי, ביקרו במתקן גם גורמים שאינם נמנים עם גורמי הבטחון, ולרבות שרי משפטים, היועץ המשפטי לממשלה, פרקליטת המדינה ועוד.

יתירה מזו, כל עצור, זכאי, כמובן, להעלות טענות בכל הנוגע לתנאי מעצרו ואף להביא את הדבר לביקורת שיפוטית, ובמידת הצורך, לא תהיה כמובן כל מניעה לפתוח את המתקן בפני שופטי ישראל לצורך עריכת ביקורת על תנאי הכליאה.

כמו כן, אין גם כל מניעה לקיומה של ביקורת פרלמנטרית על המתקן, שעל אי קיומה מלינה העותרת במיוחד, ובלבד שחברי הכנסת המבקרים יעמדו במגבלות בטחון השדה הנדרשות בשל הטעמים הבטחוניים המחייבים את שמירת מיקום המתקן בסוד. לפיכך, אין למשל כל מניעה כי במקום יבקרו חברי ועדת המשנה לשירותים חשאי של ועדת החוץ והבטחון, שביקורם במקום אינו מעורר כל בעיה של בטחון שדה.

אשר לאפשרות ביקורם במקום של נציגי לשכת עורכי הדין ושל ארגוני זכויות אדם, הרי שאין שום חובה שבחוק לאפשר זאת ואף במתקני חקירה אחרים שונים לא נהוגים ביקורים שכאלה.

87. הוראות חוק נוספות אליהן מפנה העותרת, הן ההוראות הדנות בסמכותו של גורם מנהלי להכריז על מקום מסוים כעל מקום מעצר. העותרת מוצאת גם בהן מקור חובה לגילוי מיקומו הפיסי של כל מקום מעצר. אלא שגם טענה זו אינה נכונה.

בעניינו, ההוראה הרלוונטית היא הוראת סעי' 505 לחש"צ, המסמיכה את שר הבטחון לקבוע בצו שהמקום המתואר בצו יהיה בית סוהר צבאי או מחנה מעצר צבאי. צו שכזה יש לפרסם בפקודות הצבא, ואין חובה לפרסמו ברשומות (סעי' 506 לחש"צ). מכוח סמכות זו הכריז השר זה מכבר על כך שהמתקן דנן הינו בית סוהר צבאי. ראו נספח ע45/ לעתירה.

העותרת טוענת, כאילו הוראה זו מחייבת לנקוב בצו את מיקומו הפיסי של בית הסוהר. אלא שלטענה זו אין ביסוס בדין, ואנו סבורים כי כל השיקולים שפורטו לעיל מאפשרים לשר להכריז על מתקן הנקוב בשמו בלבד כבית סוהר, ללא צורך בנקיבת מקום המצאו הפיסי. כך עשה השר במקרה דנן ובכך אין כל פסול.

88. טענה מרכזית נוספת הינה הטענה כי יש הכרח להורות על סגירת המתקן בשל תנאי המעצר הקשים השוררים בו ושיטות החקירה הנוהגות בו. לטענה זו התייחסנו בהרחבה רבה לעיל. בתמצית טענו, כי ראשית, לא הוכחו הטענות שהועלו במישורים אלה על ידי העותרת. לחלופין הוספנו, כי אף לו היה בטענה זו או אחרת ממש, לא היה בכך כדי להוביל למתן צו על סגירת המתקן, אלא – לכל היותר – למתן צו המורה על שינוי בתנאי המעצר בנושא זה או אחר או למתן צו האוסר על נקיטה בשיטת חקירה מסוימת. בכל מקרה, לא היה בטענות אלה כדי לחייב את הוצאת צו המבוקש בעתירה. לפיכך, גם דין טענה זו להדחות.

89. אשר לטענות העותרים, המועלות בסיפא לעתירה, כאילו יש בידי המדינה כלים אחרים היכולים להשיג את המטרה שלשמה נשמרת חשאיות מיקום המתקן (סעיפים 81-82 לעתירה), הרי שאין בטענה זו מאום, שכן אין בכלים הנוספים המוצעים על ידי העותרים כדי להגן על הצורך הבטחוני המיוחד העומד ביסוד שמירת מיקומו של המתקן כחסוי.

יתירה מזאת, אנו סבורים כי ההצעה לעשות שימוש בכלים המוצעים על ידי העותרים (עיכוב ידיעה על המעצר, מניעת מפגש עם עו"ד, השתיית הבאת עצור בפני שופט וכו'), לו היתה מאומצת, היתה פוגעת בכבודו וזכויותיו של העציר, במידה גבוהה בהרבה מהפגיעה הנגרמת לו (אם בכלל) כיום.

שהרי ממה נפשך; האם עדיף שלא להודיע כלל למשפחת העציר את דבר מעצרו, משך זמן מה, במקום למסור לה מידע זה ואף את מקום המעצר (אף אם לא את מיקומו הפיזי)?! האם עדיף למנוע מן העצור להפגש עם עורך דינו, כדי להגן על סודיות מקום מעצרו של העצור, במקום לאפשר פגישה זו מחוץ למקום המעצר?! התשובה לשאלות אלה ברורה מאליה ועל כן גם טענה זו דינה להדחות.

90. סוף דבר, מכל הטעמים שפורטו לעיל בהרחבה, דין העתירה להדחות.

הבקשה לצו ביניים

91. אשר לבקשה למתן צו ביניים, שימנע שימוש במתקן עד למתן פסק דין סופי בעתירה, הרי שגם דינה להדחות. הענות לבקשה שכזו תפגע באינטרסים בטחוניים חיוניים, ולכך אין כל הצדקה. בענין זה נבקש להרחיב במעמד צד אחד.

יתירה מזו, הוצאת צו ביניים תביא לשינוי במצב הקיים, ולכך אין כל הצדקה, שהרי הלכה היא כי:

”צווי ביניים ניתנים על ידי בית המשפט הגבוה לצדק על מנת לשמור על המצב הקיים בעת הגשת הבקשה, כדי למנוע שיובא שינוי במצב זה לרעת אחד מבעלי הדין...כל עוד תלויים ועומדים ההליכים בבית משפט זה”.

בג"ץ 345/61 אל-כאזן נ' מנהל שירות השידור ירושלים, פ"ד טו 2364, 2366.

ראו גם רענן הר זהב, סדר הדין בבית המשפט הגבוה לצדק (תשנ"א), ע' 92-97.

לפיכך, נבקש גם דחיית בקשה זו.

92. לאימות העובדות הכלולות בהודעה זו מצורף בזאת תצהירו של המכונה "אדי", האחראי על מתקן 1391.

היום: ג' כסלו, תשס"ד
28 נובמבר, 2003

שי ניצן
מנהל תחום תפקידים מיוחדים (בפועל)